

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

בעניין:

עמותת דייגי המכמורת - קישון
ע"י ב"כ עוה"ד אפרים גלסברג ואח'

המבקשת

נגד

1. חיפה כימיקלים בע"מ

ע"י ב"כ עוה"ד מ. צלרמאייר ואח'

2. רשות נחל הקישון

ע"י ב"כ עוה"ד א. בנר ואחר

המשיבים

החלטה

הסעד האופרטיבי

1. נקדים אחרית לראשית ונודיע בפתח הדברים, כי אנו מורים למשיבה מס' 1, חיפה כימיקלים בע"מ (להלן: "חיפה כימיקלים"), להפסיק לאלתר הזרמת שפכים תעשייתיים לנחל הקישון, ככל שההזרמה עומדת בניגוד לתקנים שנקבעו בהיתר ההזרמה מס' 16/2001 מיום 3.6.2001 (נספח ו' לסיכומי חיפה כימיקלים) או בניגוד לתקנים שנקבעו בהסכם הפשרה בין חיפה כימיקלים לעמותת אדם טבע ודין (הסכם פשרה שקיבל ביום 25.11.96 תוקף של פסק בק.פ. 5970/94 בבית משפט השלום בחיפה).
- במקרה של סתירה בתקנים בין היתר ההזרמה לבין הוראות הסכם הפשרה, יחול **התקן המחמיר** בין השניים.
- למען הסר ספק, מובהר בזה כדלקמן :

- א. כי האמור לעיל חל גם על ערכי ההגבה (pH), קרי, מדד החומציות, ובאופן, שערכי ההגבה של השפכים התעשייתיים במוצא המפעל לא יפחתו מחיפה

אני מאשר
שהתקן זה ניתן ומתאים למקור
מזכיר ראשי
תאריך 26/11/01

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

מהתקן של 6.5 (שש וחצי) ולא יעלו על 9 (תשע) בכל מדידה שתתבצע בכל נקודת זמן שהיא במשך היממה.

ב. היתרי הזרמה **מקלים**, לעומת צו זה, בין קיימים ובין שיינתנו בעתיד, אינם עילה לשינוי צו זה או לגרוע מתוקפו.

ג. היתרי הזרמה **מחמירים** לעומת צו זה, קיימים או שיינתנו בעתיד, יחייבו את חיפה כימיקלים.

אנו מורים למשיבה מס' 2, הרשות לנחל הקישון (להלן: "רשות נחל הקישון" או "הרשות") לבצע, בנוסף לבדיקות והדגימות השוטפות, גם דיגום קבוע, לפחות מדי שני סופי שבוע בכל חודש, על מנת לפקח על הצו דלעיל.

פתח דבר

2. "כל הנחלים זורמים לים..." אך נחל הקישון אינו מביא אל הים מים חיים, אלא מים שהכריתו נפש כל חי בנחל.

המבקשת באה לפנינו לתבוע את עלבוננו של הנחל, וליתר דיוק, את עלבונם של חבריה הדייגים, שלטענתם, נפגעה בריאותם וניזוקו ספינותיהם, בשל השפכים התעשיתיים המוזרמים לנחל על ידי חיפה כימיקלים.

על מי מרה ומריבה אלו, נסבה הבקשה שבפנינו.

3. כבר עתה נקדים ונצביע על כך שמפעלה של חיפה כימיקלים הוא כיום המפעל היחיד מבין המפעלים השוכנים לגדות נחל הקישון, המזרים שפכים **חומציים** אל מי הנחל, כפי שעולה גם מדו"ח פעילות רשות נחל הקישון לשנת 2000 (נספח א' לסיכומי הרשות):

"..... מפעל אחד גורם לנו לדאגה רבה. זהו מפעל חיפה

כימיקלים..... המפעל הגדיל מחדש את הזרמת שפכיו לנחל

בית המשפט המחוזי בחיפה

אני כותב

שפכים זה זיון ומתאים למקור

26/11/01
מוכר ראשי

21/11/01
תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

ועדיין איננו מטפל לא בחומציותם ההרסנית ולא בכמות האדירה
של החנקות והזרחות אותם הוא מזרים לנחל.... ערך ההגבה של
מי הנחל הוא עדיין המגבלה העיקרית לשיקום מורד הנחל, והינו
תוצאה של השפכים החומציים של מפעל חיפה כימיקלים....
מפעל חיפה כימיקלים הינו המזהם העיקרי של הנחל והוא
מזרים ריכוזים גבוהים של חומצה, מוצקים מרחפים
ונוטריאנטים..".

לדברים אלו ולנפקותם לענייננו, נחזור בהמשך.

הנפשות הפועלות

4. המבקשת (להלן: "עמותת הדייגים") היא עמותה המייצגת, כאמור בבקשה, את דייגי
הקישון ובעלי ספינות מכמורת בנמל הקישון, ובין מטרותיה, דאגה לצורכי הדייגים והגנה
על פרנסתם ועל בריאותם.

מכתבי הטענות של חיפה כימיקלים נמצאו למדים כי היא החלה לפעול לפני עשרות שנים
כיצרנית של דשנים חקלאיים, תוך ניצול פטנט ישראלי מקורי ושימוש בחומרי גלם
מקומיים. מרבית הייצור של המפעל, מיועד ליצוא.

מפעלה של חיפה כימיקלים, הוקם בסמיכות לנחל הקישון לצד מפעלים שונים נוספים, והוא
מעסיק כיום כחמש מאות עובדים, ומאות נותני שירותים.

רשות נחל הקישון היא תאגיד שהוקם בשנת 1994 על ידי השר לאיכות הסביבה, מכוח חוק
רשויות נחלים ומעיינות, תשכ"ה – 1965 ועל פי צו רשויות נחלים ומעיינות, התשנ"ה – 1994,
שנכנס לתוקפו ביום 13.10.94.

תפקידה המוצהר של רשות נחל הקישון הוא, ניטור מי הנחל, שיקומו והחזרת החיים
למימיו, ופיתוח סביבתי לקיום נופש וספורט. נקודת המוצא לפעילות הרשות היא טיהור

בית דין המחוזי בחיפה

מנהל המחלקה למקור

25/11/01
מזכיר ראשי
תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

של הזיהום הנובע מהשפכים המוזרמים לנחל. החברים ברשות נחל הקישון הם משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ותאגידים שהנחל משמש גורם במילוי תפקידם, ובעלי מקרקעין הגובלים בנחל.

החליכים

5. עמותת הדייגים עתרה ליתן צו מניעה המורה לחיפה כימיקלים להימנע מלהזרים לנחל הקישון שפכים תעשייתיים בכלל, ובפרט כל אותם שפכים הגורמים נזקים לגוף ספינות הדיג ולבריאותם של הדייגים. לחילופין, עתרה עמותת הדייגים ליתן צו האוסר על חיפה כימיקלים להזרים שפכים החורגים מהכמויות ומהתכונות שנטלה על עצמה בהליך אחר שהתנהל כנגדה (ק.פ. 5790/94 בבית משפט השלום בחיפה). כן עתרה עמותת הדייגים, ליתן צו עשה המורה לרשות נחל הקישון, לדגום את מי הנחל כל ימות השנה ובמיוחד בסופי חשבוה.

חיפה כימיקלים ורשות נחל הקישון הגישו תגובתם לבקשה. לאחר הגשת הבקשה, הגישה עמותת הדייגים את כתב התביעה העיקרי, ובו עתרה למתן צו מניעה קבוע וצו הצהרתי שיקבע, בין היתר, כי חיפה כימיקלים זיהמה ועודנה מזהמת את נחל הקישון.

בדיון שהתקיים, טענו הצדדים בקצרה, והגיעו להסדר דיוני על הגשת סיכומים בכתב, כאשר כל צד יהא רשאי לצרף מסמכים נוספים וחוות דעת לסיכומיו.

בית המשפט ערך ביקור בנחל הקישון ובמעגן הדיג, בנוכחות באי כוח הצדדים, שהגישו לאחר מכן את סיכומיהם.

לאחר עיון בסיכומי הצדדים, ונוכח חשיבותו הציבורית של התיק, ומכוח הסמכות לפי סעיף 37 (א) (3) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד – 1984, ניתנה ביום 10.10.2001 החלטה, כי ההליך יידון במושב של שלושה שופטים. בהתאם לכך, הועברה הבקשה להחלטת מותב זה.

בית המשפט המחוזי בחיפה

אגף מאגוז

סגנית ירון ומתאים למקור

מוכר ראשי

תאריך

26

21/11/01

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

העתק ההחלטה האמורה, הועבר ליועץ המשפטי לממשלה, על מנת שישקול אם ברצונו להתייצב בהליך זה ולהשמיע דברו, עפ"י סמכותו לפי סעיף 1 לפקודת סדרי הדין (התייצבות היועץ המשפטי לממשלה) (נוסח חדש).

היועץ המשפטי עתר להארכת המועד למתן תגובתו. מפאת מהותה של הבקשה, לא ראינו להשהות החלטה זו, עד אשר יגבש היועץ המשפטי לממשלה דעתו בנושא, ועמדתו של היועץ המשפטי לממשלה, תישמע אפוא במסגרת התיק העיקרי.

העובדות הצריכות לעניין וטענות הצדדים

6. נחל הקישון, הוא אחד הנחלים הגדולים בישראל. הנחל מתחיל את מהלכו באיזור ג'נין, דרך עמק יזרעאל ועמק זבולון, עד למוצאו בנמל הקישון שבמפרץ חיפה. לנחל יובלים רבים המתנקזים אליו מההרים ומהגבעות, כמו נחל ציפורי ונחל גדורה.

לאורך הנחל יש 26 נקודות דיגום וניטור של רשות נחל הקישון. אחת התחנות ממוקמת במוצא השפכים של חיפה כימיקלים, ובהמשך, ממוקמות תחנות ניטור נוספות בגשר ההסתדרות, גשר יוליוס סימון (כביש 58) רציף האבן, ופתח שובר הגלים (ראה התרשימים המצורפים לדו"ח רשות נחל הקישון לסתיו 2000, נספח ג' לבקשה).

ראוי לציין כי מי מקורות המים המתוקים של נחל הקישון, נשאבים, רובם ככולם, על ידי חברת מקורות.

7. תהליכי הייצור של הדשנים במפעלה של חיפה כימיקלים, כרוכים, אינהרנטית, בהיווצרות פסולת בצורת שפכים או פסולת מוצקה. אין חולק כי חיפה כימיקלים מזרימה מזה שנים רבות את שפכיה אל נחל הקישון.

בשנת 1994 הוגשה כנגד חיפה כימיקלים, קובלנה פלילית פרטית על ידי עמותת "אדם טבע ודין" וכן ששה בעלי ספינות דיג בקישון. הקובלנה נסבה על גרימת זיהום מים וזיהום ים (ק.פ. 5970/94 בבית משפט השלום בחיפה).

בית השפט המחוזי בחיפה

אורי מנשה

שופטת זרע ונתאים למקור

מזכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

בסופו של דבר, הגיעו הצדדים שם להסכם פשרה, לפיו התחייבה חיפה כימיקלים להציג בשלב הראשון תכניות לטיפול בשפכים, לפי לוחות זמנים מוגדרים, ובשלב השני, ליישם תוכניות אלו ולהשלים את ביצוען לפי לוחות הזמנים שנקבעו בסעיף 3.3. להסכם. עם השלמת ביצוע התוכניות, התחייבה חיפה כימיקלים, כי איכות השפכים שהיא מזרימה לאפיק הנחל, לא תסטה מטווח תקנים מסויים כמפורט בסעיף 4.1 להסכם. כפי שעולה מהחומר שהוצג בפנינו, נושא חומציות השפכים, נדחה לשלב האחרון, לחודש נובמבר 2000 (לפי חלופת התקן המקל) או לחודש נובמבר 2001 (לפי חלופת התקן המחמיר). במסגרת הסכם הפשרה, הוקמה ועדת מעקב המורכבת מנציג חיפה כימיקלים ושני נציגים מעמותת אדם טבע ודין.

ההסכם קיבל תוקף של פסק דין ביום 25.11.96 בבית משפט השלום בחיפה (להלן: "**הסכם הפשרה**", נספחים ג – ד לתצהיר התשובה של חיפה כימיקלים).

יש להבחין בין **כמות** השפכים המוזרמת, לבין **איכותם וטיבם** של השפכים, וענייננו מתמקד במיוחד בנושא האחרון.

מדו"חות רשות נחל הקישון, עולה כי כמות השפכים המוזרמת על ידי חיפה כימיקלים לנחל, פחתה במהלך שנת 2000 (דו"ח מסכם של רשות נחל הקישון לשנת 2000 נספח ב' לסיכומי חיפה כימיקלים) עקב ירידה זמנית בפעילות הייצור של חיפה כימיקלים. מאז, חזר המפעל להיקף הייצור הרגיל, וכמות השפכים החלה לעלות.

ולנושא **איכות השפכים** – בקליפת אגוז, עמותת הדייגים טענה, כי חיפה כימיקלים הפרה היתרי הזרמה שניתנו לה (ועל כך נעמוד בהמשך) והיא מפרה, או עומדת להפר, את הסכם הפשרה, במיוחד בנושא החומציות. לטענתה, כתוצאה מהחומציות הגבוהה של השפכים, כלי השיט של הדייגים סובלים מבלאי מואץ ובלתי סביר, הבא לידי ביטוי בפגיעות בגוף כלי השיט, במנועים, במדחפים ובמשאבות, ובכל חלק שבא במגע עם מי הנחל. לביסוס טענתה, הגישה עמותת הדייגים חוות דעת של מומחה, ד"ר אילן רון מהמכון לניטור בלאי, מעבדת השמנים בקרית הטכניון (נספח א' לבקשה).

בית המשפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדדים הסכימו ונתנו את המקור

מזכיר ראשי

26

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

1 בעקבות ניסוי שערך המומחה, הוא הגיע למסקנה כי מצב חלקי המתכות בסירות הדיג,
2 מצביע על קורוזיה חריפה ובלתי סבירה של חלקים אלו, חלקים אשר בתנאים נורמליים
3 עשויים לעמוד במי ים רגילים במשך שנים אחדות. המומחה הגיע למסקנה כי המפגש בין
4 החומציות וריכוזי הניטרט הזורמים במורד הנחל, לבין ריכוזי הכלוריד (המלח) המגיעים
5 מצד הים, הוא הגורם המשפיע על הקורוזיות של מי מעגן הקישון.

6
7 עמותת הדייגים הוסיפה וטענה, כי כתוצאה מכמות השפכים המוזרמים ואיכותם, נגרמים
8 לדייגים נזקים בריאותיים וחלק גדול מהם לוקה במחלות שונות, לרבות גידולים
9 ממאירים (סעיף 5 לבקשה). על טענה זו חזרה עמותת הדייגים בסיכומיה, ובתצהיר
10 התומך בבקשה (סעיפים 17 ו- 21 לתצהירו של יחיאל אברגיל, יו"ר עמותת הדייגים).

11
12 לטענת עמותת הדייגים, חיפה כימיקלים עשתה לה נוהג להטיל את השפכים המזהמים
13 בסופי השבוע, כאשר לא מתבצעות דגימות של רשות נחל הקישון. אשר על כן, עתרה
14 עמותת הדייגים לחייב את הרשות, לבצע דגימות גם במהלך סופי השבוע.

15
16 חיפה כימיקלים הגיבה בשלל טענות מיקדמיות, עליהן נעמוד בהמשך, תוך הדגשה כי
17 היענות לצו המניעה, תגרום, הלכה למעשה, לסגירתו של המפעל ולקיפוח פרנסתם של
18 כאלף משפחות באיזור חיפה והסביבה.

19
20 לגופן של טענות, טענה חיפה כימיקלים כי השפכים המוזרמים על ידה לאפיק הקישון,
21 מוזרמים על פי דין ובהתאם להיתרי הזרמה שניתנו לה, מעת לעת, על ידי ועדה בין
22 משרדית למתן היתרים, לפי חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח – 1988.

23
24 לטענת חיפה כימיקלים, היא השקיעה עשרות מיליוני שקלים במפעל, על מנת לשפר ולייעל
25 את תהליכי הייצור ולהתאים את שפכי המפעל לאמות המידה שנקבעו בהסכם הפשרה.
26 בעקבות השקעות אלו, היא עומדת בתנאים ובדרישות שהוצבו על ידי הרשויות וכפי
27 שנקבע גם בהסכם הפשרה. בכל מקרה, לטענתה, אין לעמותת הדייגים מעמד לטעון
28 לזכויות מכוח הסכם הפשרה.

בית המשפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

העדות והזיון והתארים לעיון

26
מוכר ראשי

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

- 1 חיפה כימיקלים הכחישה בתוקף הטענה כי היא מרכזה את הזרמת השפכים המזהמים
2 בסופי השבוע. לשיטתה, לא ניתן טכנית לבצע פעולות מסוג זה, באשר המפעל עובד
3 ברציפות באותה השיטה ובאותו הקצב, בימות השבוע כמו גם בסופי השבוע.
4
5 10. רשות נחל הקישון הצטרפה לטענות חיפה כימיקלים וטענה בתגובתה, כי לפי המידע
6 שברשותה "עד היום עומדת המשיבה 1 בלוח הזמנים לתיקון המצב כפי שנקבעו עימה
7 באישור המשרד לאיכות הסביבה ובהסכם שקיבל תוקף של פסק דין".
8
9 הרשות טענה כי היא מבצעת מספר סוגי דיגומים באופן אקראי, בתדירויות שונות
10 ולצרכים שונים. הבדיקות מבוצעות בכעשר נקודות שונות לאורך הנחל, ובעיקר נבדקת
11 רמת החומציות, המהווה כיום פרמטר עיקרי למידת הזיהום בנחל. במסגרת זו, בוצעו
12 בדיקות אף בסופי השבוע, וזאת, בנוסף לדיגום העצמי שמבצע כל מפעל. לכן, אין טעם
13 לחייב אותה לבצע דיגומים נוספים, בוודאי לא מדי יום, ואף לא בסופי שבוע, והיא אף
14 אינה ערוכה לכך מבחינת מצבת כוח האדם העומד לרשותה.
15
16 הבאנו בקליפת אגוז, את טענות הצדדים. בהמשך הדברים, נידרש לעובדות נוספות
17 הצריכות לעניינו.
18

הערות מיקדמיות

- 19
20
21 11. ההליך דכאן, הוא הליך זמני במסגרת תביעה עיקרית למתן סעד הצהרתי וצו מניעה קבוע.
22 לכן, הקביעות העובדתיות והמשפטיות להן נזקק בהמשך לצורך החלטה זו, הן קביעות
23 לכאוריות לצורך ההליך דכאן.
24
25 12. חיפה כימיקלים טענה כי הבקשה אינה מגלה עילה על פניה.
26
27 נחה דעתנו, כי עילות התביעה עולות מאליהן מתוך העובדות והטענות שהועלו על ידי
28 עמותת הדייגים. אכן, עמותת הדייגים לא דקא פורתא, ולא שיבצה את העובדות והטענות
29 שהעלתה בתבנית ובמשבצת המשפטית הראויות להן. לטעמנו, אין בכך כדי לקפח את
30 המשיבות, באשר העובדות והטענות הרלוונטיות הועלו על ידי עמותת הדייגים, ואין עליה

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק זה ירון ומתאים למקו

מוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

1 החובה לנקוב במדויק בהוראת החיקוק עליה היא נסמכת. לעניין זה, הוראת תקנה 74 (ב)
2 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד – 1984, קובעת כי אין בעל דין מנוע מלהסתמך על
3 הוראת דין, מחמת שלא הביא אותה בכתב טענותיו.
4
5 עוד אנו באים לדון לגופן של עילות, נסלק מעל דרכנו טענות של פרוזדור שהעלתה חיפה
6 כימיקלים.
7

טענות מיקדמיות

שיהוי

12 13. לפני כשבעים שנה הוקמו בתי הדין על גדות הנחל, ולאחר מכן הוקם מקבץ המפעלים
13 הפטרוכימיים סביבו, ואלו גם אלו מזרימים את שפכים אל הנחל. בנוסף, הוקם מכון
14 הטיהור לביוב, של איגוד הערים לביוב, אשר מוצא החירום שלו לתקלות ולעודפים, ממוקם
15 אף הוא אל מול מוצאי המפעלים (דבר עמרם מצנע, יו"ר ההנהלה של רשות נחל הקישון,
16 נספח א' לסיכומי חיפה כימיקלים).
17

18 אין חולק אפוא, כי היותו של נחל הקישון אפיק להזרמת שפכים, ידועה מזה שנים רבות
19 לציבור בכלל ולחברי עמותת הדייגים במיוחד. הזרמת השפכים התעשיתיים המזהמים,
20 והחומציות הגבוהה, מנעה ומונעת אפשרות של קיום חיים בקישון.
21

22 נוכח זאת, טענה חיפה כימיקלים כי דין הבקשה להידחות על הסף מחמת שיהוי, תוך שהיא
23 מביעה תמיהתה על הדחיפות שביקשה עמותת הדייגים לייחס לבקשה. מה עוד, שהבקשה
24 נסמכת על חוות דעת שהוכנה כעשרה חודשים לפני הגשת הבקשה.
25

26 אנו סבורים כי אין לדחות הבקשה על הסף מחמת שיהוי, וזאת מן הטעמים שיפורטו להלן.
27

28 14. ענייננו בטענה למעשים ומחדלים הגורמים למטרדים נמשכים מצד חיפה כימיקלים ורשות
29 נחל הקישון. טענת השיהוי בסעדים זמניים, כוחה יפה במיוחד כאשר הטענה היא לנוק

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק יירון ומתאים לקו

סוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

כפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

עתידי שיתרחש, אם לא יינתן הסעד המבוקש, שאז על המבקש להראות מדוע השחה
בקשתו.

במקרה דכאן, אין לפנינו טענה למטרד עתידי נוסח זה שנדון בבג"ץ 2764/91 עורלק חברה
לתעשיית עורות בע"מ נ. שר האנרגיה והתשתית, פ"ד מה(4) 877. שם נדחתה העתירה מן
הטעם שמדובר בסעד הצופה פני עתיד ויש להוכיחו ברמה גבוהה של הסתברות.

כפי שיוסבר בהמשך, עומדות לעמותה מספר עילות תביעה, ובין היתר העילה של הפרה
צפויה של הסכם הפשרה, באשר בהסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין, התחייבה חיפה
כימיקלים לעמוד ברמת חומציות בערכים של 6-9 או 6.5-9 (לפי התקן המחמיר). ממה
נפשך: אם חיפה כימיקלים תעמוד בלוח הזמנים לו התחייבה על פי הסכם הפשרה שקיבל
תוקף של פסק דין, יתייתר הצו מאליו, ואם לא תעמוד בהתחייבותיה לפי הסכם הפשרה,
אזי תקום לעמותת הדייגים טענה של הפרת הסכם הפשרה.

נציין, כי בהיתר להזרמת שפכים מס' 16/2001 מיום 3.6.2001 (שהחליף את היתר מס'
33/2000 מיום 25.1.2001) נקבעו אמות מידה לחומציות, החל מיום 1.1.2002. נוכח מידת
החומציות בשפכים שהוזרמו במהלך שנת 2001, הצו המתבקש, צופה גם הפרה צפויה של
היתר ההזרמה ומטרד עתידי וכמעט ודאי, העומד להתרחש תוך הזמן הקרוב.

15. זאת ועוד. שיהיו מהווה שיקול נכבד אם להעניק למבקש סעד זמני, אך אין מדובר בשיקול
שאין בלתו. כך נאמר ברע"א 5240/92 חלמיש חברה ממשלתית עירונית נ. אשרז עיבוד
נתונים בע"מ, פ"ד מז(1) 45 :

נמצא, שעל המבקש צו ביניים מוטלת חובה לשכנע את בית
המשפט בדוחק הנסיבות, שיש בו כדי להצדיק את ההתערבות
המוקדמת. מבקש שהישהה את בקשתו איננו יוצא ידי חובה זו,
שהלוא בעצם השיהוי יש משום ראייה לסתור את טענתו, שהצו
חיוני ונתינתו אינה סובלת דיחוי. דוק: אינני אומר, ששיהוי
כשלעצמו יביא, בכל הנסיבות, להשבת פני המבקש ריקם; אך

בית השפט המחוזי בחיפה
אגי מאשר

שהצדק זה ירון ומתאים למקור

תאריך 26/11/01
מוכר ראשי

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

למצער ניתן לומר, שבהעדר נימוקים כבדי משקל, להיפוכו של
דבר, כך בדוך-כלל יש לנהוג " (הדגשה הוספה).

ובכלל, הרציונל העומד מאחורי טענת השיהוי, הוא למנוע פגיעה בצדדים ששינו מצבם
לרעה, לרבות צדדים שלישיים. לא זה המצב בענייננו.

16. את טענת השיהוי, יש לבחון מול חומרת הפגיעה הנטענת. ככל שהפגיעה חמורה יותר, כך
יקטן המשקל שיש ליתן לטענת השיהוי. לכך יש להוסיף, כי הבקשה מגלה על פניה עניין בעל
חשיבות ציבורית, החורגת מעניינה של עמותת הדייגים. לכן, נוכל להקיש לענייננו מההלכה
הפסוקה בדבר עתירות בעלות אופי ציבורי.

כך נאמר בבג"ץ 7053/96 אמקור בע"מ ואח' נ' שר הפנים ואח', פ"ד נג(1) 193, 202-203 :

"כשהפגם הנטען עומד אל מול טענת סף של שיהוי, יש ליתן משקל
ליחס בין טיבו ועוצמתו של הפגם המיוחס למעשה הרשות, לבין
טיבה של התוצאה המזיקה הצפויה מקבלת העתירה שהגשתה
נגועה בשיהוי. עוצמתו של הפגם הנטען תישקל, איפוא, אל מול
הנזק שייגרם לרשות ולציבור מביטול המעשה המינהלי הפגום
לאחר חלוף הזמן... מקובלים עלי לענין זה דבריו של חברי השופט
זמיר בג"צ 2285/93 אוסי נחום נ' גורא לב ראש עיריית פתח
תקה, פ"ד מח(5) 630 בעמ' 642, כי גם :

"כאשר העתירה לוקה בשיהוי, ומבחינת האינטרסים
המעורבים בעניין יש מקום לדחות את העתירה, עדיין עשוי
בית המשפט לדון בעתירה ולהכריע בה לגוף העניין, כדי
להגן על שלטון החוק. שהרי אפשר שדחיית העתירה בשל
שיהוי תשאיר בתוקפה החלטה מינהלית שאינה כדין. ואם
פגיעתה של החלטה זאת בעיקרון של שלטון החוק רעה
וקשה, עשוי העיקרון של שלטון החוק, הדורש ביטול
ההחלטה, לגבור על כל אינטרס אחר".

בית השפט המחוזי בחיפה

אנ"מ מאשר

שופטת דבורה וזמנאים למקו

מוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

על דברים אלו חזר לאחרונה בית המשפט בהסכמה בבג"ץ 6741/99 ארנן יקותיאלני נ. שר הפנים, פ"ד נה(3) 673 :

"ראשית לכל, מיבחן-תיכון הוא בטענת שיהוי כי פלוני או פלוני שינו מצבם לרעה בשל אותו שיהוי. בענייננו-שלנו לא נתקיים יסוד זה, הואיל ועומדים אנו להכריע אך באשר לעתיד לבוא. שנית, טענת השיהוי תידחה ולו בשל הפגיעות החמורות שתקנות ההנחה פגעו בעקרונות המקובלים של שלטון החוק..."

והדברים יפים גם לענייננו, ולמיצער, יש בהם כדי לבחון את הבקשה שלפנינו לגופא, על מנת לבחון את אופן הפגיעה הנטענת.

זהות הסעד הזמני לסעד הסופי

17. לטענת חיפה כימיקלים, אם יינתן צו זמני, יהא בכך כדי לייתר את הסעד הסופי בתביעה העיקרית, בשל זהות הסעד שנתבקש בבקשה דכאן, לזהות הסעד בתובענה העיקרית.

דין הטענה להידחות. אכן, שומה על בית המשפט לנקוט זהירות יתר מקום בו הסעד הזמני מעניק מלוא הסעד המבוקש – רע"א 2340/91 טיב טירת צבי נ' דליקטיב הקניון, פ"ד מה(4) 225. ברם, זהות הסעד כשלעצמו, אינה עילה לדחיית הבקשה לסעד זמני, והיא אך שיקול אחד מני מספר נסיבות שעל בית המשפט לשקול במסגרת הכוללת של השיקולים הידועים בהלכות סעדים זמניים.

כך, לדוגמה, נאמר ברע"א 2059/98 וולטה ייצוב קרקע בע"מ נ. P.R.S מדיטרניין בע"מ, פ"ד נב(4) 721 :

"כבר נפסק, כי "זהות הסעד" אינה עוד אלא אחת הנסיבות שעל בית המשפט להביאן בחשבון במתן צו מניעה זמני; ואם שוכנע, כי

בית המשפט המחוזי בחיפה
גזר בית דין
שניתן על ידי בית דין
לדיון ולתגובה לבקשה
תש"פ
סוכר ראש

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

מבחינת הדין המהותי עומדת למבקש עילה שהיא לכאורה
מבוססת, ושמאזן הנוחות נוטה בבירור לטובתו, אין בזהות הסעד
הזמני לסעד המבוקש בתובענה בלבד כדי להצדיק הימנעות ממתן
הסעד הזמני (ראו, למשל, רע"א 2430/91 טיב טירת צבי נ'
דליקטיב הקניון, פ"ד מה(4) 225, והאמור בזוסמן, סדרי הדין
האזרחי (מהדורה שביעית, 1995, ש' לוי - עורך) בעמ' 619).

מעמדה של המבקשת

18. לטענתה של חיפה כימיקלים, אין למבקשת מעמד בבקשה דכאן.

טענה זו לא ירדנו אל פישרה. פשיטא, כי עמותת הדייגים לא יכולה להוכיח כי לה עצמה
נגרם נזק גופני בריאותי או נפשי. עם זאת, אין חולק כי עמותת הדייגים מייצגת את הדייגים
וגם חיפה כימיקלים לא טענה אחרת בסיכומיה – וראה נספח 24 לסיכומי עמותת הדייגים,
ממנו עולה כי מייסדי וחברי עמותת הדייגים הינם בעלים של ספינות דייג בנמל הקישון.

לכן, איננו רואים מדוע לא יתאגדו הדייגים ויביאו עתירתם כגוף אחד, באמצעות עמותת
הדייגים, ויטענו הן לנזקי רכוש והן לנזקי גוף.

לחילופין, יש לראות את עמותת הדייגים כגוף מייצג בלבד, אותו הסמיכו הדייגים לפעול
בשם, כשלוח על פי דיני השליחות. הדבר אפשרי לגבי נציגות בית משותף, שלכל היותר
ניתן לראותה כגוף בעל כשרות מוגבלת – ע"א 98/80 נציגות הבית המשותף ברח' רבי עקיבא
77 נ. קדמת לוד, פ"ד לו(2) 21. על דרך של קל וחומר, בעניינו, מקום בו מדובר בעמותה
המהווה אישיות משפטית לכל דבר ועניין.

סיכום ביניים: אין בטענות המיקדמיות, כשלעצמן, כדי לדחות העתירה.

משדחינו טענות של פרוזדור, נכנס לטרקלין ונבחן עילות התביעה לגופן, אך טרם לכן, נעמוד
על עובדות נוספות הצריכות לעניינו.

בית השפט המחוזי בחיפה

אגף מאסר

שהעתיק זה וירון ומתאים למקור

מוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

חומציות השפכים

1
2
3 19. עמותת הדייגים התמקדה בבקשתה, ולא בכדי, בנושא החומציות של השפכים המוזרמים.
4

5 בסעיף 4.1 להסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין, התחייבה חיפה כימיקלים כי בשפכים
6 המוזרמים על ידה, היא לא תסטה מטווח תקנים מסויים של המרכיבים הכימיים שפורטו
7 באותו סעיף. ברכיב של מידת החומציות, התחייבה חיפה כימיקלים שלא לסטות מהטווחים
8 של 6-9. סעיף 4.4 להסכם הפשרה קובע כי "התקנים המפורטים לעיל הינם תקני פליטה
9 ומתייחסים לאיכות השפכים המטופלים טרם יציאתם מתחום המפעל". דהיינו, יש לבחון
10 את רמת החומציות במוצא השפכים של המפעל, ואין נפקא מינא כי בהמשך הנחל, רמת
11 החומציות יורדת.
12

13 חיפה כימיקלים טענה בפנינו כי היא עומדת "בכל אמות המידה הנדרשות ממנה על ידי
14 הרשויות ועמותת אדם טבע ודין" (סעיף 10 לתגובה) ואף נטלה על עצמה, לטענתה,
15 וולנטרית, בתוספת להסכם הפשרה, להחמיר את אמות המידה לאיכות השפכים.
16

17 ספיציפית לעניין החומציות, טענה חיפה כימיקלים כי היא עומדת בכל הקריטריונים
18 שנקבעו לעניין זה, הן בהיתר ההזרמה והן בהסכם הפשרה והתוספת המאוחרת לו. רשות
19 נחל הקישון תמכה בטענה זו (סעיף 8 לתגובה), וגרסה כי חיפה כימיקלים "ממלאת אחר
20 חלקה בהסכמים ובהיתרים השונים" (סעיף 17 ג לסיכומיה).
21

22 20. על פי הסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין, טווח התקנים המחמיר למדד החומציות
23 הוא 6.5-9 ובסעיף 1.1. לתוספת להסכם הפשרה (נספח ט לסיכומי חיפה כימיקלים),
24 התחייבה חיפה כימיקלים לעמוד בתקנים המקלים עד 25.11.2000 או בתקנים המחמירים
25 עד 25.11.2001.
26

27 האם יש בסיס לחששה של עמותת הדייגים כי חיפה כימיקלים לא תעמוד בתקן החומציות
28 שנטלה על עצמה, בהסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין?
29

30 בשלב זה של צו מניעה זמני, אין לנו אלא מה שבפנינו. והנה, נמצאנו למדים כי חיפה
31 כימיקלים עצמה מדווחת על תוצאות הבדיקה של השפכים המוזרמים לנחל הקישון.

בית המשפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק זה ירון ומתאים למקור

מזכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

התוצאות מדברות בעד עצמן ומסבירות את מצבו הסופני הנוכחי של נחל הקישון, שלדאבון
הלב, הוא כיום בבחינת נחל "מת".

ואלו התוצאות על פי דו"חות אלו:

בחודש יולי 2000 - חומציות של 0.5 עד 1 (נספח 9 לבקשה).
בחודש ספטמבר 2000 - חומציות של 0.7 עד 1 (נספח 10 לבקשה).
בחודש אוקטובר 2000 - חומציות של 0.8 עד 1.3 (נספח 11 לבקשה).
בחודש נובמבר 2000 - חומציות של 0.7 עד 1.3 (נספח 12 לבקשה).
בחודש דצמבר 2000 - חומציות של 0.3 עד 0.75 (נספח 13 לבקשה).

[נחזור ונזכיר כי בהסכם הפשרה ובתוספת המאוחרת לו, חיפה כימיקלים התחייבה כי
תעמוד בתקן המחמיר של ערכי הגבה שבין 6.5-9 (!!!)]

בנקודה זו נסביר, כפי שעולה גם מכתבי הטענות, כי החומציות נמדדת על פי ערכי הגבה –
pH (מאנגלית: potential of Hydrogen). ידועה ההבחנה בין בסיס לחומצה, כאשר ריכוז
יוני המימן (שהם האחראים לחומציות) נמדד בסקאלה הנעה בין 0 – 14, והערך 7 מציין
תמיסה ניטרלית. ודוק: הסקאלה היא לוגריתמית ולא לינארית, דהיינו, היא בחזקת 10
ולפיכך, לדוגמה, בתמיסה של pH 1, ריכוז יוני המימן גדול פי 10 מאשר בתמיסה של pH 2.
ובקיצור, ערכים נמוכים יותר, מאפיינים תמיסה חומצית, וערכים גבוהים יותר, מאפיינים
תמיסה בסיסית. ככל שערכי ההגבה **נמוכים** יותר החומציות **גבוהה** יותר ולהיפך.

לשם הנוחות, השתמשנו לסירוגין בביטויים "ערך ההגבה" או "מידת החומציות" לתיאור
רמת ה – pH.

21. בדו"ח ניטור סתיו 2000 של נחל הקישון, אנו מוצאים כי רמת החומציות בשפך מפעל חיפה
כימיקלים עמדה על ערך של 1.81. בהמשך אף נאמר: "כמו כן לא נמצא זיהום מיקרוביאלי

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק הירון ומתאים למקור

מוכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

עקב מיעוט ההזרמות ממכון הטיהור וה - pH החומציי (עמ' 6 למעלה). לשון אחר, בשל רמת החומציות הגבוהה, אורגניזמים אינם יכולים לשרוד במים.

בהמשך מורד הנחל, רמת החומציות יורדת ומגיעה לערכי הגבה של עד 2.5 בכניסה לנמל הקישון (נספח ג' לבקשה עמ' 3-4) ובנמל הקישון עומד ערך ההגבה סביב ה - 6 ועולה לסביבות ה - 8 לקראת פתח שובר הגלים (שם, עמ' 7 סעיף 4.4).

הטבלה בעמ' 9 לדו"ח הניטור מדברת בעד עצמה וניתן לראות את הירידה המדהימה בערכי ההגבה, מרמת חומציות של 7.91 בתחנת ברכות נשר, לרמת חומציות של 1.81 בתחנה שלאחריה, שהיא התחנה במוצא השפכים של חיפה כימיקלים.

מתגובתה של רשות נחל הקישון, עולה כי במספר מועדים בהם בוצעו בסופי השבוע בדיקות במוצא צינורות הזרמת השפכים של חיפה כימיקלים, נמצאו ערכי ההגבה הבאים :

ביום 22.10.2000 – יום שבת – pH 0.93.

ביום 25.11.2000 – יום ו' – pH 0.62.

ביום 10.12.2000 – יום שבת – pH 1.42.

ביום 28.1.2001 – יום שבת – pH 1.22.

לא נעלם מעינינו כי הניטור נעשה בחצר מפעלה של חיפה כימיקלים, במוצא השפכים, וטרם מהילתם במי הנחל, שאז יורדת מידת חומציות השפכים. אך גם בהתחשב בכך, אין צורך במומחיות מיוחדת כדי להבין כי מדובר בתוצאות נמוכות מאוד - וכלשונו של בא כוח עמותת הדייגים "תוצאות מחרידות" - המעידות על חומציות קשה מאוד של השפכים המוזרמים על ידי חיפה כימיקלים לנחל.

נוכח החומציות הגבוהה מאוד בנחל, אף נמנעו עובדי רשות נחל הקישון מלטבול מכשירי המדידה במים, על מנת שלא לקצר את תוחלת חיי המכשיר (עמ' 5 לדו"ח ניטור סתיו של רשות לשנת 1998, נספח 22 לסיכומי עמותת הדייגים).

בית המשפט המחוזי בחיפה

אני מציינת
שהדיון יתקיים ויתקבל למקד
20/11/01
סגנית

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

22. למעשה, מפעלה של חיפה כימיקלים הוא כיום המפעל היחיד מבין המפעלים השוכנים לגדות נחל הקישון, המזרים כיום שפכים **חומציים** אל מי הנחל (סעיף 4 לתצהירה של גב' שושנה ציזל, מנכ"ל רשות נחל הקישון).

איננו נדרשים להרחיק עדותנו. תקציר דו"ח פעילות רשות נחל הקישון לשנת 2000 (נספח א' לסיכומי הרשות) מדבר בעד עצמו, ונביא דברים כלשונם :

"התקדמות יפה חלה בפיתוח מרבית מתקני הטיפול בשפכים אצל המזרימים השונים לנחל.... **מפעל אחד גורם לנו לדאגה רבה. זהו מפעל חיפה כימיקלים.** בחודשים האחרונים של שנת 1999 ובמחצית הראשונה של שנת 2000 ראינו שיפור ניכר במימי הנחל שהתבטא בשיאו בשיבת חיים זמנית לנחל. לצערנו, זו היתה שיבה זמנית, שכן **המפעל הגדיל מחדש את הזרמת שפכיו לנחל ועדיין איננו מטפל לא בחומציותם ההרסנית ולא בכמות האדירה של החנקות והזרחות אותם הוא מזרים לנחל.** אמנם נושא החומציות אמור לבוא על פתרונו עד סוף השנה הקרובה (2001) אך כמות החנקות והזרחות המוזרמת ממפעלי הדשנים ואשר לגביהן אין עדיין פיתרון נראה לעין, תביא לפריחת אצות מוגברת בנחל אשר תמנע את שיקומו..... במידה ולא ימצא הפתרון הראוי לסילוק תמלחות המפעלים מהנחל, יידרשו המפעלים לאמץ את התקן הסביבתי שנקבע למי הנחל, כתקן פליטה... **ערך ההגבה של מי הנחל הוא עדיין המגבלה העיקרית לשיקום מורד הנחל, והינו תוצאה של השפכים החומציים של מפעל חיפה כימיקלים.** במעקב ה - pH השוטף (כפעמיים בשבוע) צפינו בהתפתחות מגמה, מאז חודש יולי, של החמרה בחומציות הנחל, הנובעת מהירידה בספיקת המים מהמעלה וכמויות הקולחים המועטות המשחררות ע"י מכון טיהור חיפה... **מפעל חיפה כימיקלים הינו המזהם העיקרי של הנחל והוא מזרים ריכוזים גבוהים של**

20/11/01

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

1 **חומצה, מוצקים מרחפים ונוטריאנטים ... להלן מספר אירועים**
 2 **שטופלו ע"י פעילות הפיקוח בשנת 2000 : חדירת שפכים חומציים**
 3 **מחיפה כימיקלים לתעלות הניקוז של בתי הזיקוק... הזרמות**
 4 **חומציות חריגות ממפעל חיפה כימיקלים לנחל...." (הדגשות**
 5 **הוספו).**
 6

7 נתונים נוספים על החומציות של שפכי חיפה כימיקלים, ניתן ללמוד מדו"ח רשות נחל
 8 הקישון מיום 7.2.99 טבלה מס' 3 (נספח 18 לסיכומי עמותת הדייגים). מהדו"ח עולה כי
 9 נמדדו במספר דגימות ערכי הגבה של 0.45 – 0.2 – 0.75 – 0.55 (בתאריכים 26.3.98 – 3.9.98
 10 – 16.11.98 – 25.1.99 בהתאמה).
 11

12 מהנתונים דלעיל, עולה המסקנה, הלכאורית, כי בכל הנוגע לערכי ההגבה, קרי, לחומציות
 13 השפכים, קשה להניח כי חיפה כימיקלים תעמוד בהתחייבותה לפי הסכם הפשרה, שקיבל
 14 תוקף של פסק דין, הסכם שאומץ גם על ידי רשות נחל הקישון.
 15

16 23. בנקודה זו, נתייחס לחוות הדעת עליהם הסתמכו הצדדים.

17
 18 עמותת הדייגים צירפה לבקשתה חוות דעת של ד"ר אילן רון, מהמכון לניטור בלאי במעבדת
 19 השמנים בקרית הטכניון (נספח א' לבקשה). ד"ר רון, בדק מספר פריטי מתכת שנמסר לו כי
 20 נלקחו מסירות דיג השוחות במעגן הקישון. בדיקת הפריטים הראתה נזק קורוזיה חמור
 21 ובלתי סביר. כמו כן, ערך המומחה ניסוי במסגרתו הכניס למי הים, בשלוש נקודות בשטח
 22 המעגן, ברגי ברזל סטנדרטיים. כחלוף חודשיים, מצא המומחה כי הברגים שהוכנסו לשפך
 23 הקישון, סובלים מקורוזיה חריפה עם פרורי חלודה בתחתית.
 24

25 לאור ניסוי זה, הגיע ד"ר רון למסקנה כי המפגש בין החומציות וריכוזי הניטרט הזורמים
 26 במורד הנחל, לבין ריכוזי הכלוריד המגיעים מצד הים, הוא הגורם המשפיע על הקורוזיביות
 27 של מי מעגן הקישון.
 28

29 24. חיפה כימיקלים תקפה את חוות דעתו של ד"ר רון לאורכה ולרוחבה. לא נכנס לכל אחת
 30 ואחת מההשגות, ונאמר בקצרה, כי אנו נכונים לקבל ההשגה המתייחסת לאותו חלק בחוות

21/11/01

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

הדעת של ד"ר רון, העוסק במצבם של הפריטים שהובאו בפניו. זאת, מאחר ומקורם של הפריטים ו"ההיסטוריה" שלהם, לא הוכחה.

חיפה כימיקלים, המציאה חוות דעת נגדית, של ד"ר לאה גל-אור, שמומחיותה בתחום הקורוזיה. על פי חוות דעתה של המומחית, קצבי הקורוזיה של פלדה במי מעגן הדייג, דומים מאוד לקצבי הקורוזיה במי ים שנלקחו מן הים הפתוח. לשיטתה, השפעת החומציות הגבוהה יותר של מי מעגן הקישון על קצב הקורוזיה, מאוזנת על ידי המליחות הנמוכה יותר של מים אלה, בהשוואה למי הים.

25. מבלי לקבוע מסמרות, ולצורך ההליך הזמני דכאן, אנו נוטים לבכר את חוות הדעת של ד"ר רון, מן הטעם שנערכה **בתנאי שטח**, בעוד שחוות הדעת של ד"ר גל-אור, נערכה **בתנאי מעבדה**. ננמק בקצרה את מסקנתו.

ד"ר גל-אור נטלה מים מארבע מקומות דיגום כלהלן: מול הכניסה למעגן הדייג, מול חוף הכרמל, במפגש מעגן הדייג עם הקישון בקצה פארק הקישון, ובמעגן הדייג מול רשות נחל הקישון. חומציות המים בכל אחת מהנקודות הנ"ל הייתה 5.2 – 8 – 7.2 – 3 בהתאמה. מכל אחת מנקודות הדיגום, ניטלו 800 מ"ל מים שהוכנסו לכלי זכוכית, ואל הכלי הוכנסה פיסת פלדה (דגם פלדה כאמור בחוות הדעת) למשך 37 יום. לאור ניסוי זה, קבעה המומחית את שקבעה.

דא עקא, שעל פניו, ניסוי המעבדה לוקה בשני פגמים בסיסיים והם :

האחד - חומציות המים שהוכנסו לכלי הזכוכית. בעת הדיגום, נלקחו במעגן הדיג מול הכניסה, מים בערך הגבה של 5.2, בעוד שבדו"ח הניטור לחודש מאי 2001 (נספח ב' לתגובת עמותת הדייגים) ערך ההגבה הממוצע באותו חודש עמד על 3.9.

מכאן גם נובע הפגם הבסיסי השני – העמדת מים בכלי זכוכית, אינה משקפת את ערכי ההגבה המשתנים מיום ליום, ושמא משעה לשעה, לפי הזרמת השפכים. כך לדוגמה, ערך ההגבה המינימלי שנמדד בחודש מאי 2001 עמד על 2.4. יש לזכור, כי בתנאי אמת, המתכות בכלי השייט של הדייגים, חשופות לכל הרצף של ערכי ההגבה, במשרעת הנעה בין ערכים

בית השפט המחוזי בחיפה

אג"י מאשר

שניתן לתת ויתור וסתאים למקור

מוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

1 נמוכים מאוד לערכים גבוהים יותר. מתכת – או בעל חיים – הנתקלים במים בערך הגבה
2 נמוך מאוד, אינם יכולים "להתנחם" בידיעה שכעבור יומיים, מידת החומציות תעלה,
3 ו"הממוצע" החדשי יהיה גבוה יותר. את הנזק יש לבחון במיוחד לפי הערכים הנמוכים
4 ביותר, על פי משך התקופה אליה חשופה המתכת לאותם ערכים, ולא על פי הערך הממוצע.
5 לכן, רק ניסוי בתנאי שטח, יכול להביא לתוצאות המשקפות נכוחה את הנזק שנגרם
6 לספינות הדיג.

7

8 מכאן מסקנתנו - בשלב זה, ולצורך ההליך הזמני דכאן - כי יש להעדיף את הניסוי שערך
9 ד"ר רון בשטח, על פני הניסוי שערך במעבדה בכלי זכוכית, ניסוי שבו ערך ההגבה "מוקפא"
10 לאורך כל הניסוי, על פי מצב המים שנלקחו באותו יום.

11

12 לאור המסקנה אליה הגענו, איננו נדרשים לטענה שהעלתה עמותת הדייגים, ולפיה עובדי
13 חיפה כימיקלים דגמו את המים לצורך הניסוי שערך ד"ר גל-אור, בעת הגיאות, שאז
14 נמהלים מי הקישון עם מי הים והתוצאה אינה משקפת נכוחה את מצב החומציות. על פניו,
15 אכן יש חשיבות לכך שהבדיקות יבוצעו בזמן השפל, וכך נאמר מפורשות בדו"ח הניטור
16 לחודש יוני 2001 (נספח א לסיכומי התגובה של עמותת הדייגים). מכאן, כי העדר התייחסות
17 לנושא הגיאות והשפל יש בו כדי לפגוע בבסיס חוות הדעת של ד"ר גל-אור.

18

19 עם זאת, מאחר ולא ניתנה לחיפה כימיקלים הזדמנות להגיב לטענה, לא העמדנו את
20 החלטתנו על נושא הגיאות והשפל.

21

22 **היתר הזרמת שפכים**

23

24 26. חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח – 1988 (להלן: "חוק מניעת זיהום
25 הים"), אוסר על הזרמת שפכים ממקור יבשתי במטרה לסלקם לים, אלא אם ניתן היתר
26 בהתאם לחוק ולתקנות מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התש"ן – 1990 (להלן:
27 "התקנות").

28

29 ההיתר להזרמת שפכים, ניתן על ידי ועדה בין משרדית כקבוע בסעיף 3 לחוק.

30 בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שדעתך זה ירון ומתאים למקור

מזכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כבי' השופטים : מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

התקנות הרלוונטיות לענייננו, הן תקנות 6 ו- 7 הקובעות כלהלן :

6. הועדה לא תתיר הטלה או הזרמה לים של פסולת או שפכים באחד מאלה :

(1)

(2) הפסולת או השפכים מכילים חמרים מן המפורטים בתוספת השניה ולא מתקיימות הוראות תקנה 7(2) או (3).

7. הועדה רשאית להתיר הטלה או הזרמה לים של פסולת או שפכים אם -

(1) הם אינם מכילים חמרים מן המפורטים בתוספת השניה ;

(2) הם מכילים חמרים מן המפורטים בתוספת השניה, אולם מגיש הבקשה הוכיח, להנחת דעתה כי הותקנו והופעלו האמצעים הטכנולוגיים הטובים ביותר הקיימים לטיפול בפסולת או בשפכים טרם הטלתם או הזרמתם לים ;

(3) לא קיימת אפשרות טכנית סבירה למנוע את ההטלה או ההזרמה בשל אירוע חריג.

וסעיף 2 (12) לתוספת השנייה - שם מפורטים מרכיבים וחומרים האסורים להטלה או להזרמה, אלא בכפוף להיתר לפי סעיף 7 (2) - קובע כלהלן :

"תרכובות חומציות או בסיסיות, בהרכב ובכמות העלולים לפגום באיכות מי הים".

27. לחיפה כימיקלים ניתנו מספר היתרי הזרמה. דא-עקא, שהיתרי ההזרמה לא הגבילו אותה ברכיב של ריכוז החומציות שבשפכים. בהיתר הזרמת שפכים לים מיום 28.6.2000, שתוקפו

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדקה וירון ומתאים למקו

מוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

עד ליום 31.12.2000 (נספח א' לתגובת חיפה כימיקלים), נקבעו אמות מידה לחומרים שונים, אך אין כל התייחסות למידת החומציות (עם זאת, נדרשת חיפה כימיקלים על פי תנאי ההיתר, לדגום פעמיים בשנה את מידת החומציות של הנחל).

בהיתר הזרמה מס' 33/2000 מיום 25.1.2001, שתוקפו עד ליום 30.6.2001, וגם בהיתר הזרמה מס' 16/2001 מיום 3.6.2001, שלאחריו, נקבעה טבלת אמות מידה בתוקף עד ליום 31.12.2001 וגם בה אין התייחסות למידת החומציות. ברם, באותו היתר, נקבעה טבלת אמות מידה לתקן עתידי, שתחולתו החל מיום 1.1.2002, ושם נקבע במפורש כי מידת החומציות תעמוד על ערכים ניטרליים של 6.5 – 9.

דהיינו, לא השמטה מקרית הייתה בהיתרי ההזרמה, אלא השמטה מודעת, בבחינת הסדר שלילי, העומד לכאורה בניגוד להוראת תקנה 6 (2) + סעיף 2 (12) לתוספת השניה לתקנות. מכאן, שהיתר הזרמת השפכים שניתן לחיפה כימיקלים אינו חוקי לכאורה. עובדה זו אומרת דרשני.

אנו נוקטים לשון זהירה, מאחר וסעיף 2 (12) לתוספת לתקנות, עניינו בתרכובות חומציות **בהרכב וכמות העלולה לפגום באיכות מי הים**. ניתן לטעון, כי מהעובדה שהועדה נתנה לחיפה כימיקלים היתר הזרמת שפכים, **מבלי להגביל אותה בנושא ערכי ההגבה**, אתה למד שהועדה הגיעה למסקנה כי אין בהזרמת השפכים החומציים כדי לפגום באיכות מי הים. ברם, אם היה ממש בטענה זו, מדוע נדרשת חיפה כימיקלים על ידי הועדה לעמוד, החל מיום 1.1.2002, בטווח ערכי הגבה שבין 6.5-9. מכאן, כי גם הועדה סבורה שיש בהרכב ובכמות החומציות כדי לפגום באיכות מי הים.

נדגיש כי עד עתה התרכזנו בנושא החומציות, באשר זה הנושא העיקרי שהועלה על ידי עמותת הדייגים. עם זאת, מדו"ח הניטור של סתיו 2000 של רשות נחל הקישון, עולה כי בשפכי חיפה כימיקלים נמצאו גם רמות חריגות של חומרים מזיקים אחרים :

"בתחנת חיפה כימיקלים נמצא ערך PH נמוך של 1.81, זיהום

נוטריאנטים גבוה – 76 מגל כ – P – 1 – 68 מגל כ – N כלל חנקן, BOD

בית השפט המחוזי בחיפה
אני מאשר
שחצק זה ירון ומתאים למקור
26/11/01
תאריך
מזכיר ראשי

בית המשפט המחוזי בחיפה

י.עמית

מזכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

1 להתקין מערך ניטור מקוון עד ליום 31.12.2001 לצורך ניטור / בקרת הקולחים התעשייתיים,
2 שיהא מחובר למחשב באגף ים וחופים ולמחשב רשות נחל הקישון ויכלול מכשירי מדידה
3 לחומרים השונים, כולל מכשירים למדידת החומציות (סעיף 10 ב' 2 להיתר נספח ב' לתגובה).
4
5 המועד שנקבע לעיל עומד בפתח, אך לא מצאנו בכתבי בי-דין של חיפה כימיקלים, הצהרה
6 כי המפעל יעמוד בזמנים שנקבעו להפעלת מערך ניטור מקוון כאמור.
7
8 על רקע העובדות והמסקנות דלעיל, נבחן את עילות התביעה.
9

עילות התביעה

10
11
12 29. מספר עילות תביעה אפשריות, ניתן לזהות מבעד לטענות ולעובדות שהעלתה עמותת
13 הדייגים והן:
14

15 א. עילה הנסמכת על הלכת "אדמה".

16
17 ב. הפרת חובה חקוקה.

18
19 ג. חוק מניעת מפגעים סביבתיים.

20
21 ד. מטרד לרבים.

22
23 ה. מטרד ליחיד.

24
25 ו. הפרת הסכם לזכותו של צד שלישי.

26
27 ז. רשלנות.

28
29 נדון בעילות אלו, לפי סדרן.

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק זה ירון ומתאים למקור

מוכיר ראשי

תאריך

26

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

הלכת אדמה

30. הלכת אדמה (ע"א 140/53 אדמה חברה בינלאומית בישראל בע"מ נ. לוי, פ"ד ט 1666) באה בעקבות הלכת איגרא-רמא (בג"צ 16/50 איגרא-רמא בע"מ נ' ועדת בנין ערים ת"א, פ"ד ה 229).

הלכת אדמה חורגת מתחומי פקודת הנזיקין, בכך שהכירה בעילת תביעה בשל מעשה בלתי חוקי שהנתבע עשה, מקום בו המעשה גורם נזק לתובע, או פוגע בנוחיותו או בהנאתו מרכושו, גם אם אותה פגיעה אינה מגיעה כדי עוולת המטרד בדיני הנזיקין.

הלכה זו, נזכרה לאחרונה על ידי כב' השופט חשין בפרשת סוקר (בג"ץ 1921/94 סוקר נ. הועדה לבניה למגורים ולתעשיה, פ"ד מ"ח(4) 237) :

"בהמשך דרכו פסק בית המשפט העליון פעם כך פעם כך, ועד היום לא נדע אם הילכת אדמה עומדת על רגליה-שלה - למיצער לעניין תכנון ובניה - או אם יש לדוחסה אל-מסגרת העוולה של הפרת חובה חקוקה..."

לטעמנו, הלכת אדמה עומדת על רגליה שלה, כהלכה עצמאית - וראה בר"ע 62/83 ברוך בעל טכסא נ. גוק, פ"ד לח(1) 281. חשיבותה של הלכה זו, בכך שדי לתובע להוכיח כי הפעולה הבלתי חוקית של הנתבע, גרמה לו אי נוחות או פגיעה ברכושו ובהנאתו. ברור כי הרף הנדרש להוכחת אי נוחות, או פגיעה בהנאה או ברכוש, הוא רף הנמוך בהרבה מהרף הנדרש להוכחת עוולת המטרד.

[במאמר מוסגר נציין כי כב' הנשיא השופט ברק, מעלה בספרו את התזה שמא ניתן להשתמש בהלכת אדמה כדי לעצב תביעה חוקית עצמאית ואזרחית כנגד רשות ציבורית, מחוץ לפקודת הנזיקין. דהיינו, מקום בו הרשות פעלה שלא כדין, אך פעולתה לא הגיעה כדי רשלנות - א. ברק "פרשנות במשפט" (נבו תשנ"ד - 1994) כרך שלישי "פרשנות חוקתית" עמ' 792. נושא זה חורג ממסגרת דיוננו]

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהעתק זה ירדן ומתאים למקו

מוכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

עמדנו לעיל על אי החוקיות הלכאורית של היתרי ההזרמה. די בסיוור חטוף בנחל הקישון כדי להיווכח כי הנאתו של כל אדם מן היישוב נפגעת בצורה קשה מהשפכים המוזרמים לנחל. זאת, אף מבלי להידרש לטענה לפגיעה בספינות הדייגים. מכאן, כי הצירוף של אי חוקיות היתרי ההזרמה ופגיעה בנחות, מקים לעמותה עילת תביעה על פי הלכת **אדמה**.

31. אי החוקיות בפעולת חיפה כימיקלים, יכול ותושתת גם על העדר רשיון עסק למפעל. אין בדעתנו להכנס במסגרת ההליך דכאן לשאלה סבוכה זו. נאמר בקצרה כי חיפה כימיקלים לא הצביעה על המקור בפקודת אמנות השמן האנגלו-איראניות משנת 1938 הפוטר אותה מהצורך לקבל רשיון עסק על פי חוק רישוי עסקים, התשכ"ח – 1968.

סעיף 1 (א) לחוק רישוי עסקים מונה את מטרות החוק, וחלקם יפים לענייננו, כלהלן:

שר הפנים רשאי לקבוע בצווים עסקים טעוני רישוי ולהגדירם, כדי להבטיח בהם מטרות אלה או מקצתן:

(1) איכות נאותה של הסביבה ומניעת מפגעים ומטרדים;

(2)

(3)

(4) מניעת סכנות של מחלות בעלי-חיים ומניעת זיהום מקורות מים

בחמרי הדברה, בדשנים או בתרופות;

(5) בריאות הציבור, לרבות תנאי תברואה נאותים;

(6)

דומה כי הצורך ברשיון עסק לא נעלם מעיני חיפה כימיקלים, ואנו מוצאים דיון בנושא במסגרת ישיבת הצוות האינטגרטיבי עם חיפה כימיקלים מיום 15.5.2000 (נספח 14 לסיכומי המבקשת בעמ' 5).

עם זאת, בהעדר נתונים וטיעון של ממש בנושא רשיון העסק, נותר בצריך עיון אם הילכת **אדמה** עומדת לעמותה גם מחמת אי חוקיות הנובעת מהעדר רשיון עסק.

בית השפט המחוזי בחיפה
אני מאשר
שעתק זה ירדן ומתאים למקור
26
מזכיר ראשי
תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כבי השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

הפרת חובה חקוקה

1

2

3 32. תקנה 74 (א) לתקנות סדר הדין האזרחי קובעת כי אם הועלתה בכתב טענות, טענה של
4 הפרת חובה חקוקה, יצויין החיקוק אשר הפרתו מהווה עילה לתובענה. לצערנו, לא כך
5 עשתה עמותת הדייגים בכתבי טענותיה. עם זאת, מאחר והחיקוקים הרלוונטיים הועלו
6 במהלך הדברים, איננו סבורים כי תקופח הגנתה של המבקשת, אם "נשבץ" את טענות
7 עמותת הדייגים, בעילה של הפרת חובה חקוקה.

8

9 סעיף 2 לחוק מניעת זיהום ים, אוסר על הטלה או הזרמה לים של פסולת או שפכים ממקור
10 יבשתי, אלא על פי היתר ובהתאם להוראות החוק והתקנות. לאור מסקנתו בדבר אי
11 החוקיות של היתרי ההזרמה, האם עומדת לעמותה עילה של הפרת חובה חקוקה ?

12

13 33. כידוע, סעיף 63 לפקודת הנויקין מונה חמישה תנאים מצטברים פוזיטיביים ואחד נגטיבי
14 להכרה בעילה של הפרת חובה חקוקה, כלהלן :

15

16 (1) חובה המוטלת על המזיק מכוח חיקוק ;

17

(2) החיקוק נועד לטובתו של הניזוק ;

18

(3) המזיק הפר את החובה המוטלת עליו ;

19

(4) ההפרה גרמה לניזוק נזק ;

20

(5) הנזק אשר נגרם הוא מסוג הנזק אליו נתכוון החיקוק.

21

(6) היסוד הנגטיבי - החיקוק, לפי פרושו הנכון, לא התכוון לשלול את הסעד

22

בנויקין.

23

24 (ראה, לדוגמה, ע"א 119/98 קני בתים בע"מ נ. הועדה המקומית לתכנון ובניה נתניה, פ"ד מו

25

(5) 727 והאסמכתאות שם).

26

27 ואם יטען הטוען כי חוק מניעת זיהום ים, נועד לשם הגנת איכות הסביבה, ולא לטובתו או

28

להגנתו של הניזוק הספציפי, את פתח לו ואמור כי ההיבט הציבורי של החובה לא מונע את

29

סיווגה כחובה שניתן לתבוע בשל הפרתה. לעניין זה, ראה הגישה המרחיבה בע"א 145/80

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק זה ירון ומתאים למקו

26/11/01
מוזכר וא"י

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

ועקנין נ. המועצה המקומית בית שמש ואח', פ"ד לז(1) 113 וע"א 5792/99 תקשורת וחינוך
דתי יהודי משפחה (1997) בע"מ נ. עיתון משפחה ואח', פ"ד נה(3) 933.

לא למותר לציין כי יש הגורסים כי אפילו חיקוק פלילי במהותו, יכול וייחשב כחיקוק שנועד
"לטובתו או להגנתו של אחר" – ד. ברק – ארז "עוולות חוקתיות" (הוצאת בורסי תשנ"ד)
עמ' 189 – 190.

34. תימוכין לדעתנו, בהקשר שלפנינו, אנו מוצאים במאמרו של המלומד א. פורת "דיני נזיקין"
ספר השנה של המשפט בישראל תשנ"ב – תשנ"ג בעמ' 301. במסגרת מאמר זה, בוחן
המחבר את החוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות) תשנ"ב – 1992 (להלן:
"חוק מפגעים סביבתיים").

המחבר המלומד, מביא כדוגמה, מפגע שגורם מפעל המזהם את מי הים בדרך של הזרמת
פסולת או שפכים. לדעתו, על מפגע כזה יחול חוק מפגעים סביבתיים וגם חוק מניעת זיהום
הים, ולדעתו, ניתן גם לתבוע בעילה של הפרת חובה חקוקה (שם, עמ' 311 הי"ש 35).

בהמשך, אומר המחבר (שם, עמ' 322 הי"ש 81):

"השאלה שתשאל בדרך כלל בעניין זה תהיה אם החיקוק שבו
מדובר נועד לטובתו או להגנתו של התובע (ראו סעיף 63 לפקודת
הנזיקין) או שמא לשם הגנת איכות הסביבה כערך חברתי וכנכס
מנכסי האומה. נראה שלנוכח המגמה הניכרת בפסיקתו של בית
המשפט העליון להרחבת תחולת העוולה, תהא הנטייה לראות
בהפרת החיקוק שנועד להגנת איכות הסביבה עוולה של הפרת
חובה חקוקה, ראו ע"א 145/80 ועקנין נ. המועצה המקומית בית
שמש פ"ד לז(1) 113, 141-2."

מכאן, כי עומדת לעמותה עילה של הפרת חובה חקוקה, היא החובה לפי חוק מניעת זיהום
הים. הפרת החוק למניעת מפגעים סביבתיים, כשלעצמה, אינה מקימה עילת תביעה בגין
הפרת חובה חקוקה (פורת לעיל בעמ' 322).

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק זה וירון ומתאים למקור

מזכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

חוק מניעת מפגעים

35. משהזכרנו את חוק מניעת מפגעים סביבתיים, נאמר בקצרה כי חוק זה יכול להעמיד לעמותה עילת תביעה עצמאית, מחוץ לגדר פקודת הנזיקין.

חוק מניעת מפגעים סביבתיים רחב בתחולתו מחוק מניעת מפגעים, תשכ"א – 1961 - שעניינו אך ורק מפגעי ריח, רעש וזיהום אויר - ומטרתו לחזק את כוחה של התביעה הפרטית ככלי להגנת איכות הסביבה. החוק לא מעמיד תנאי של נזק ממון, ואף אם גרימת המפגע אינה נוגדת חיקוק, ייתכן שהמפגע יוגדר כמפגע סביבתי (פורת לעיל, בעמ' 310 ובעמ' 313).

ברם, חוק מניעת מפגעים סביבתיים קובע כי עילת תביעתו של הנפגע תתגבש רק כעבור 60 יום לאחר מתן הודעה לשר לאיכות הסביבה ולגורם המפגע על כוונתו להגיש תביעה (סעיף 5 לחוק). לא כך נעשה על ידי עמותת הדייגים, ובהעדר תחולה לחריג בסעיף 9 (ב) לחוק (שעניינו במפגע סביבתי חוזר) אין עמותת הדייגים יכולה לסמוך ישירות על הוראות החוק.

עם זאת, מהתכתובות שצורפו לכתבי בי-דין ולסיכומי הצדדים, עולה כי בפן המהותי, ראוי להחיל את חוק מניעת מפגעים סביבתיים, באשר חיפה כימיקלים, כגורם המפגע, הייתה מודעת מזה מספר שנים, לדרישה לנקוט צעדים ממשיים להפסקת הזרמת השפכים ולמיצער, לטיהורם של השפכים.

נוכח התוצאה אליה הגענו, נותיר בצריך עיון, אם יש לראות את הדרישה למתן הודעה, לפי סעיף 5 לחוק מניעת מפגעים סביבתיים, כדרישה קונסטיטוטיבית, או כדרישה ראייתית / פורמלית, שאין בה כדי למנוע מהצד הנפגע מלהגיש תביעה על פי החוק, מקום בו ברור כי הגורם המפגע היה מודע לדרישה להסרת המפגע, כמו במקרה שלפנינו.

מיטוד לרבים

36. סעיפים 42-43 לפקודת הנזיקין, קובעים כלהלן :

42. מיטוד לציבור הוא מעשה שאינו כדון או מחدل מחובה

משפטית, כשהמעשה או המחל מסכן את החיים, הבריאות, בית המשפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדקה, הירון ומתאים למקח

מזכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

הבריאות, הרכוש או הנחות של הציבור, או שהוא מכשול לציבור
להשתמש בזכות מזכויות הכלל.

43. לא תוגש תובענה על מיטרד לציבור אלא –

(1) על ידי היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו, לשם מתן
ציווי;

(2) על ידי אדם שסבל על ידי כך נזק-ממון.

סעיף 43 קובע שתי **חלופות** ולא שני תנאים **מצטברים**, כפי שניסחה חיפה כימיקלים לטעון
בסיכומיה, לצערנו, תוך ציטוט מטעה של סעיף 43 לפקודת הנזיקין (ע"י השמטת המיספור
של ס"ק (1) וס"ק (2) – וראה סעיפים 14 ו- 17 לסיכומיה).

על פניו, עניינה של עמותת הדדיגים, נופל לד' אמותיה של עילת המיטרד לרבים, נוכח טענת
עמותת הדדיגים כי הזרמת השפכים גורמת נזק לספינות הדיג.

כאמור, וגם לאור הוראת ס"ק 43 (1), הוזמן היועץ המשפטי לממשלה לשקול הצטרפותו
להליך, על פי החלטתו של כב' הנשיא השופט מ. לינדנשטראוס מיום 26.2.2001.

מיטרד ליחיד

37. ככלל, אותו מעשה או מחדל של הנתבע, יכול להוות גם מיטרד לציבור וגם מיטרד ליחיד –
ע"א 190/69 חברת החשמל לישראל בע"מ נ. עודד אבישר, פ"ד כג(2) 314. כמו כן, אין מניעה
כי על אותו מפגע תהא תחולה מקבילה על פי פקודת הנזיקין וחוק מניעת מפגעים סביבתיים
(**פורת** לעיל בעמ' 312 ובעמ' 322).

למרות הנטייה הטבעית לראות את הזרמת השפכים לאפיק הנחל, כעולה של מיטרד ליחיד,
אנו סבורים כי לא ניתן להחיל את העולה בעניינו.

סעיף 44 (א) לפקודת הנזיקין קובע כלהלן:

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדקה וירון ומתאים למקח

מוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר.

י.עמית

1
2 "מיטרד ליחיד הוא כשאדם מתנהג בעצמו או מנהל את עסקו או
3 משתמש במקרקעין התפוששים בידו באופן שיש בו הפרעה של ממש
4 לשימוש סביר במקרקעין של אדם אחר או להנאה סבירה מהם
5 בהתחשב עם מקומם וטיבם; אך לא ייפרע אדם פיצויים בעד
6 מיטרד ליחיד אלא אם סבל ממנו נזק" (הדגשה שלנו).

7
8 עוולת המיטרד, נועדה להגן על בעלי אינטרסים שונים במקרקעין, לאו דווקא הבעלים, כנגד
9 הפרעות לשימוש שהם עושים במקרקעין, או להנאה שהם מפיקים מהם - ד. קרצימר
10 "מיטרדים" (דיני הנזיקין העוולות השונות בעריכת ג. טדסקי תשמ"ב) בעמ' 40 ועמ' 50.
11 בתיק זה עסקינן בהזרמת שפכים למים, בעוד שסעיף 44 מגן על אינטרס המחזיק או בעל
12 אינטרס אחר במקרקעין. מכאן שאין אפוא תחולה לעוולת המיטרד ליחיד, לאור הגדרת
13 "מקרקעין" בסעיף 1 לפקודת הנזיקין.

14
15 ניתן לגרוס כי נוכח הטענה לזיהום הקשה במימי הנחל, נמנע מהדייגים גם השימוש הסביר
16 במקרקעין הסמוכים למעגן הקישון. אלא שפרשנות זו, מאולצת לטעמנו.

חוזה לטובת צד שלישי

17
18
19
20 38. עמותת הדייגים טענה, כי חיפה כימיקלים הפרה או עומדת להפר את הסכם הפשרה,
21 במיוחד בנושא חומציות השפכים.

22
23 סברנו לתומנו כי חיפה כימיקלים תעמוד מאחורי הסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין,
24 ותצהיר כי היא חוזרת ונוטלת על עצמה את ההתחייבויות על פיו, לרבות התחייבותה לעמוד
25 עד סוף חודש נובמבר 2001 בתקן המחמיר של החומציות, קרי, ערכי הגבה של 6.5-9. דא
26 עקא, שבמקום הצהרה כאמור, העלתה חיפה כימיקלים הטענה, כי עמותת הדייגים אינה צד
27 להסכם הפשרה ואין לה מעמד לטעון בנושא זה.

28
29 השאלה המשפטית היא, אם על פי פירושו הנכון של הסכם הפשרה, משתמעת ממנו כוונה
30 להעניק זכות לצד השלישי - ראה, לדוגמה, ע"א 253/82 דן חושי נ. הטכניון, פ"ד לח(1) 643.

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהעתקה וירון ומתאים למקו

מוכר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

המבחן הקובע הוא של כוונת ההקניה, נוכח סעיף 34 סיפא לחוק החוזים (חלק כללי) התשל"ג - 1973 הקובע כי זכות המוטב נוצרת "אם משתמעת מן החוזה כוונה להקנות לו זכות זו". מכאן, הפסיקה הקובעת כי כדי להפוך צד שלישי למוטב, לא סגי בכך שהחוזה יכול חיוב לטובתו - ע"א 348/79 גולדמן נ. מיכאלי, פ"ד לה(4) 31, 37.

במקרה שלפנינו, יש לראות את הסכם הפשרה כהסכם לטובת צד שלישי וככזה, הוא מקנה לעמותה זכות לתבוע כי חיפה כימיקלים תעמוד בהתחייבויות שנטלה על עצמה במסגרתו.

צא ולמד כי הסכם הפשרה נחתם בשעתו בין חיפה כימיקלים לבין עמותת אדם טבע ודין וששה בעלים של סירות דיג. אדם טבע ודין, היא עמותה ציבורית המטפלת בנושא איכות הסביבה, ומעמדה כנציגת ציבור אף הוכר על ידי המחוקק בסעיף 6 לחוק למניעת מפגעים סביבתיים (פריט 7 לתוספת). מכאן, שאין לראות את אדם טבע ודין כמי שפעלה למען עצמה, אלא למען הציבור בכלל, ואנו נוסיף ונאמר, למען ציבור דייגי הקישון בפרט, ציבור שחלק ממנו היה אף צד ישיר להסכם הפשרה.

לכך יש להוסיף, כי במסגרת הסכם הפשרה, הוקמה ועדת מעקב המורכבת משלושה חברים, ששניים מהם חברי עמותת אדם טבע ודין, ונקבע כי הצדדים ישקלו לצרף בעתיד נציג מאגוד ערים לאיכות הסביבה, במקום אחד מנציגי אדם טבע ודין (סעיף 5.1 להסכם הפשרה). עניינו הרואות, כי הצדדים להסכם הפשרה ראו אותו כחורג מעניינם של הצדדים הישירים להסכם.

זאת ועוד. תכליתו של הסכם הפשרה היא, לצמצם את זיהום נחל הקישון, ולכן, לא ניתן לפרשו אלא כהסכם שנועד מלכתחילה להקנות זכות לציבור. הסכמת הצדדים להסכם הפשרה, לשמור בסודיות את דיוני ועדת המעקב ואת המידע שנמסר לה, אין בה כדי לגרוע ממסקנה זו, מה עוד שההסכם קובע כי אין בחובת הסודיות כדי למנוע "פנייה לבית המשפט על פי הסכם זה". בסעיף 6 לתוספת להסכם מיום 19.6.2000, חיפה כימיקלים אף מצהירה כי "שקיפות מידע לציבור מהווה חלק מהותי ממדיניות הטיפול בשפכים הנקטת על ידה".

במאמר מוסגר נציין, כי מהנספחים שצורפו, נמצאו למדים כי תביעתם של הדייגים זוכה "מאחורי הקלעים" לאהדה ולתמיכה של המשרד לאיכות הסביבה. כך נאמר במכתבו של

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהעתיק זה ירון ומתאים למקור

26
מוזכיר ראשי

21/11/01
תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

מר אליק אדלר, ראש אגף ים וחופים במשרד איכות הסביבה מיום 16.3.2000 (נספח 8
לסיכומי עמותת הדייגים): "למרות שיש לנו עניין רב לעזור לדייגים לקבל את הפיצוי המגיע
להם ממפעל חיפה כימיקלים (חד משמעית האחראי לחומציות בנחל ולפגיעה בציד
הדייגים)... " (הדגשה הוספה, סוגריים במקור) .

סופו של דבר, שלעמותה עומדת, כצד שלישי, גם העילה של הפרת הסכם הפרה או הפרה
צפויה שלו.

רשלנות

39. עוולת הרשלנות, כמו גם עוולת הפרת חובה חקוקה, היא עוולת מסגרת. עוולת הרשלנות
יכולה לחול גם על מעשה שנעשה בידועין, במזיד או במכוון - ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ.
גורדון, פ"ד (1) 113 וכן י. גלעד "האחריות בנוזיקין של רשויות ציבור ועובדי ציבור"
משפט וממשל ב (תשנ"ה) 339 בעמ' 376 הי"ש 128.

לכן, אין בעובדה כי הזרמת השפכים נעשית במכוון ובידועין, כדי לשלול תחולתה של עוולת
הרשלנות.

40. לא בכל משפט נוזיקין המתברר בפני בית המשפט, יש לעורר ולבחון מבראשית את יסודות
עוולת הרשלנות החל מקיומה של חובה, הפרתה, גרימת הנזק והקשר הסיבתי ואיננו רואים
טעם לחזור ולשנות הלכות הרשלנות על בנותיה ונכדותיה.

נאמר אך זאת ובקצירת האומר. בעוולת הרשלנות, נהוג להשתמש במבחן הצפיות על שני
סוגיו: "הצורך" לצפות ו"היכולת" לצפות.

היכולת לצפות עניינה בצפיות הממשית והשאלה היא אם יש להחילה על כל תהליך הגרימה.
הדעה המקובלת היא כי הצפיות הנדרשת אינה צפיות מדויקת של כל פרטי תהליך הגרימה
אלא צפיות של סוג התהליך ודי לחזות את ההתרחשות בקוים הכלליים - ראה, לדוגמה, ע"א
576/81 בן-שמעון נ. ברדה, פ"ד (3) 1, 8-9, וכן י. גלעד "הסיבתיות במשפט הנוזיקין
הישראלי - בחינה מחודשת" משפטים י"ד (תשמ"ד - מ"ה) 15.

בית השפט המחוזי בחיפה

אגף מאשר

שחצתק זה ירון ומתאים למקור

מזכיר ראשי

תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

- 1
- 2 במקרה שלפנינו, ברור כי חיפה כימיקלים יכולה הייתה לצפות כי הזרמת שפכים הנושאים
- 3 חומרים מזהמים לאפיק הקישון, תגרום נזק לדייגים. מה עוד, שהסכם הפשרה שקיבל
- 4 תוקף של פסק דין, מצביע על ההכרה של חיפה כימיקלים, בקשר הסיבתי בין הזרמת
- 5 השפכים ממפעלה, לבין הנזק שנגרם לדייגים.
- 6
- 7 41. **הצורך** לצפות הוא המסגרת הנורמטיבית המשמשת את בית המשפט בשיקולי המדיניות
- 8 המשפטית והאם ראוי להטיל אחריות.
- 9 הכלל המנחה לקביעת חובת הזהירות, הן המושגית והן הקונקרטית, הוא: "מקום שניתן
- 10 לצפות, כעניין טכני, קיימת חובת זהירות מושגית, אלא אם כן קיימים שיקולים של מדיניות
- 11 משפטית השוללים את החובה" - ע"א 243/83 הנ"ל בעמ' 123. (לביקורת על הלכה זו, ראה
- 12 חלקו השני של מאמרו של גלעד "האחריות בנוזקין של רשויות ציבור ועובדי ציבור" **משפט**
- 13 **וממשל** ג (תשנ"ה - תשנ"ו) 55, בעמ' 73-72).
- 14
- 15 שיקולי המדיניות המשפטית יכולים להיות מתחומים שונים. כך לדוגמה, ניתן לשקול
- 16 שיקולים כלכליים במסגרתם יבחן בית המשפט את עלות מניעת הנזק לעומת הנזק העלול
- 17 להיגרם והסיכוי שהנזק ייגרם. ככל שעלות מניעת הנזק קטנה יותר ומכפלת הנזק בסיכוי
- 18 ההתרחשות גדולה יותר - כן תגדל הנטייה להטיל אחריות בנוזקין ולהיפך. המשפט מכיר
- 19 בכך כי אין להטיל מעמסה כספית כבדה על סוגים מסוימים של יוצרי סיכון, באופן שיהפוך
- 20 את פעילותם לבלתי כדאית מבחינה כלכלית, דבר שיפגע בסופו של דבר בחברה בכללותה -
- 21 ת. גדרון "עוולת הרשלנות ונזק כלכלי טהור" **הפרקליט** מ"ב 126, 136.
- 22
- 23 מאחורי טענתה של חיפה כימיקלים בדבר מאזן הנוחות, מסתתרת הטענה כי יש לשלול את
- 24 תחולתה של עוולת הרשלנות משיקולים של מדיניות משפטית, שבבסיסם שיקולים כלכליים.
- 25 וכטענתה של חיפה כימיקלים, על הכף מוטלות פרנסתם של כאלף משפחות.
- 26
- 27 42. לטעמנו, אין בשיקולים הכלכליים כדי למנוע תחולתה של עוולת הרשלנות. די אם נאמר, כי
- 28 הניתוח הכלכלי אינו יכול להיעשות אך ורק במישור היחסים שבין גורם המפגע לבין הנפגע.
- 29 עוד בנושא זה, ראה א. טל "על ערכים מוגנים ועבירות סביבתיות" **הפרקליט** מ (תשנ"ג)
- 30 413.

בית השפט המחוזי בחיפה

אג"מ מאשר

שעתק זה ירדן ומתאים למקור

26/11/01
מזכיר ראשי
תאריך

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

לכך יש להוסיף, כי מול השיקול הכלכלי קיימת גם אידיאולוגיה העומדת מאחורי דיני הסביבה כמו בריאות הציבור, שמירה על ערכי טבע ומשאבים טבעיים ושמירה על סביבה אסתטית. במיוחד נכון הדבר במדינת ישראל, המאופיינת בשטח קטן בעל צפיפות אוכלוסין גבוהה ומקורות מים מוגבלים.

ובקיצור, אין בנימוק של מדיניות כלכלית כדי לשלול את הצורך לצפות את הנזק, ולעמותה יכולה לעמוד גם העילה של רשלנות.

43. אל מול עוולת הרשלנות, העלתה חיפה כימיקלים טענה של הסתכנות מרצון של הדייגים.

דין הטענה להידחות ולא נאריך בדברים. ככלל, יישום הגנת הסתכנות מרצון בעוולת הרשלנות חלה מקום בו הניזוק, בודעו על ההתרשלות ועל הסכנה שהיא יוצרת, מסכים לקחת על עצמו סכנה זו, או מקום בו הניזוק מודע לסיכוי מסויים שהנתבע יתרשל בעתיד ומוותר מראש על האפשרות לתבוע בגין התרשלות זו – ב. שגור "הסתכנות מרצון: הלכה ומציאות" **עלי משפט** כרך ביכורים (תשס"א) 327, בעמ' 342.

לא זה המקרה שלפנינו.

44. משהגענו למסקנה כי יש תחולה לעוולת הרשלנות, קמה וניצבת השאלה, מהו סטנדרט הזהירות הנדרש מחיפה כימיקלים, ואם הפרה את חובת הזהירות.

בנקודה זו, נחזור להסכם הפשרה, שיש להניח כי תנאיו נקבעו בשעתו כמשקפים סטנדרט של זיהום נסבל, תוך התחשבות באילוצים של חיפה כימיקלים, ותוך איזון אינטרסים בין הצדדים. תנאים דומים, נקבעו גם על ידי רשות נחל הקישון שאימצה את הסכם הפשרה, למרות שלא נטלה חלק בניסוחו (סעיף 6 לתגובת הרשות, עמ' 57 בדו"ח הרשות לשנים 1995-1999 נספח 20 לסיכומי עמותת הדייגים).

חיפה כימיקלים התחייבה גם כלפי משרד איכות הסביבה כי עד לחודש 11/2001 יגיע ריכוז החומצה לערכים של 6-9 (סעיף 7 לתגובת הרשות).

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהעתק זה ירון ומתאים למקח

26/11/01
מזכיר ראשי

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

- 1
2 סטנדרט הזיהום הסביר, בא אפוא לידי ביטוי בהסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין,
3 באישורים שניתנו על ידי רשות נחל הקישון וגם בהתחייבותה של חיפה כימיקלים כלפי
4 משרד איכות הסביבה. מכל אלו, נמצאנו למדים כי רמת החומציות הסבירה היא בערכי
5 הגבה של 6-9 או 6.5-9, לעומת ערכי ההגבה הנמוכים להפליא שנמצאו בשפכים (ראה
6 סעיפים 20-21 לעיל). מכאן, שחיפה כימיקלים סתתה מסטנדרט סביר של זיהום.
7
8 סופו של דבר, כי המעשים והמחדלים של חיפה כימיקלים, מהווים לכאורה עוולה של
9 רשלנות.
10
11 45. סיכום ביניים : בדקנו מספר עילות מבוררות המקימות את הזכות הלכאורית של עמותת
12 הדייגים בבקשה שלפנינו והן : הלכת אדמה, הפרת חובה חקוקה, חוק מניעת מפגעים
13 סביבתיים, מיטרד לרבים, מיטרד ליחיד, הפרת הסכם הפשרה, ורשלנות. סופו של דיון,
14 הגענו למסקנה כי כל העילות הנ"ל עומדות לעמותת הדייגים, למעט העוולה של מיטרד
15 ליחיד, וכי יש להותיר בצריך עיון את העילה של הפרת חוק מניעת מפגעים סביבתיים.

מאזן הנוחות

- 16
17
18 46. אין חולק כי מאזן הנוחות הוא שיקול נכבד בהלכות צוי מניעה. כאשר במטרידים עסקינן,
19 כבר קבע בית המשפט העליון בפסק הדין המנחה בפרשת **אתא** (ע"א 44/76 אתא חברה
20 לטכסטיל בע"מ נ. שורץ, פ"ד (3) 785) כלהלן :

21
22 "ההשקפה... על פיה מוענק מעמד מכריע ולעיתים אף בלעדי
23 לשיקולים בדבר 'מאזן נוחיות' הכלכלי... לא רק שאינה תואמת
24 את אמות המידה שהותוו על ידי המחוקק בסעיף 74 לפקודה...
25 אלא גם איננה מתיישבת עם המגמה המונחת ביסודם של דיני
26 הנזיקין...".

27
28 בפרשת **אתא**, בית המשפט סירב ליתן משקל מכריע לאינטרס הכלכלי של הנתבעת, מן
29 הטעם שקבלת הגישה לפיה יש לבחון באמת מידה כלכלית 'צרה' את מאזן האינטרסים

בית המשפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהעתק זה ירון ומתאים למקומו

תאריך 26/10/01 מוכיח ראשי

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

1 הכלכלי שבין הצדדים לדיון, תסכל את גישת המחוקק שהביע דעתו כי גרימת מיטרד היא
2 מעשה אסור שיש למנעו (שם, בעמ' 810).

3

4 בית המשפט אף הוסיף את ההיבט ה"פרגמטי" (קדצ'מר לעיל עמ' 152) לפיו אם לא יינתן
5 ציווי במקרים כאלה, עלול המיטרד להימשך. זאת, מאחר וכל עוד נופל שעור הפיצוי
6 המשולם לתובע מרווחו של הנתבע מהמשך פעילותו המזיקה, לא יהיה לנתבע מניע לחפש
7 אחר אמצעים טכנולוגיים שיקטינו את ההיזק שפעילותו גורמת. מנגד, מתן ציווי, יחייב את
8 הנתבע לחפש אחר אמצעים שיאפשרו לו להמשיך בפעילותו מבלי לגרום להפרעה לתובע
9 (שם, בעמ' 811).

10

11 47. הלכת אתא עוסקת במיטרד ליחיד, אך ההיבט "הפרגמטי" - או שמא האידיאולוגי - שנזכר
12 לעיל, כוחו יפה לכל מפגע הגורם נזק ליחיד או לציבור. נקודת המוצא צריכה להיות כי
13 מפגעים סביבתיים ככלל, אינם רצויים. וכפי שאומר פורת במאמרו לעיל, בנושא חוק
14 מפגעים סביבתיים: "נראה שהמחוקק סבר כי הפגיעה באיכות הסביבה חמורה דיה
15 כשלעצמה, כך שבהיעדר טעמים מיוחדים, יש להפסיקה" (שם עמ' 315).

16

17 במאמר מוסגר נציין כי אך לאחרונה, פורסם החלק הראשון של דו"ח ועדת החקירה
18 הממלכתית, בראשותו של כב' הנשיא (בדימוס) השופט מאיר שמגר, בעניין ההשלכות של
19 הפעילות הצבאית בנחל הקישון ומימי הסביבה על בריאותם של חיילי צה"ל שהופעלו
20 במקום. בפרק סיכום המסקנות וההמלצות לביצוע, כותבת הועדה בפשטות ובנחרצות:
21 "למען טובת הציבור יש להפסיק בהקדם ככל האפשר כל הזרמת שפכים תעשייתיים וביוב
22 לתוך נחל הקישון ולתוך נמל הקישון. על הגורמים השלטוניים המוסמכים להפעיל את
23 הסמכויות המשפטיות הקיימות למטרה זו כדי להביא בהקדם להפסקת הזיהום" (שם,
24 מסקנה חמישית בעמ' 237 לדו"ח, וראה בהמשך הדו"ח, החלת מסקנה זו על כל הנחלים
25 בארץ).

26

27 מובן כי מסקנות הועדה אינן מחייבות בית משפט זה, ולא הזכרנו דברים שהזכרנו, אלא כדי
28 להראות כי יש הגורסים שניתוח כלכלי צר של הפעילות המזיקה, אינו חזות הכל לצורך
29 בחינת מאזן הנוחות.

30

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהעתק זה ירדן ומתאים למקור

26/11/01
תאריך
מזכיר ראשי

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים : מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

הצו המתבקש כנגד רשות נחל הקישון

48. במסגרת תפקידיה של רשות נחל הקישון, היא מפקחת על פעילותם של המפעלים ובודקת את עמידתם בתנאי ההיתר.

דהיינו, יש לראות את הרשות כגורם המפקח.

עמותת הדייגים עתרה להורות לרשות לערוך בדיקות גם בסופי השבוע, וזאת, נוכח הטענה כי חיפה כימיקלים מנצלת את סוף השבוע, כדי להזרים שפכים מזוהמים ללא פיקוח של הרשות.

עתירתה של עמותת הדייגים, "נופלת" לשתי עילות במשפט המינהלי: אכיפה מדגמית שאינה מספיקה והימנעות של הרשות המינהלית מביצוע תפקידה כגוף המפקח.

49. על הנשוא של אכיפה מידגמית, להבדיל מאכיפה סלקטיבית, עמד כב' השופט זמיר בבג"ץ 6396/96 סימונה זקין נ. עיריית באר שבע, פ"ד נג(3) 289 (פסקה 15 לפסק הדין):

"אכיפה בררנית (באנגלית: selective enforcement) אינה היפוך של אכיפה מלאה. לעתים קרובות אין אכיפה מלאה, ומבחינה מעשית אף לא יכולה להיות אכיפה מלאה, של חוק או תקנות. אכיפה חלקית אינה בהכרח אכיפה פסולה. כך גם אכיפה מדגמית. שהרי המדינה אינה יכולה להקצות אלא משאבים מוגבלים לאכיפת החוק. כך גם רשויות מינהליות שונות, כמו רשויות מקומיות. לכן רק טבעי וראוי הדבר שהמדינה ורשויות אחרות יקבעו לעצמן מדיניות, ובמידת הצורך והאפשר גם הנחיות כתובות, שיקבעו סדר עדיפות לאכיפת החוק. אכן, מדיניות או הנחיות כאלה צריכות לעמוד במבחנים המקובלים לגבי כל החלטה מינהלית, כגון, מבחנים של מטרה כשרה, שיקולים ענייניים, סבירות ועוד. אולם, אם הן עומדות במבחנים אלה, אכיפת החוק

בית המשפט המחוזי בחיפה
אני מאשר
שהסמך זה ירד ומתאים למקרה
26
מזכיר ראשי

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ.לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

- 1 על פי מדיניות או הנחיות כאלה אינה אכיפה פסולה. אכיפה כזאת,
2 אף שהיא אכיפה חלקית, אינה אכיפה בררנית".
- 3
- 4 50. ובנושא הימנעות של רשות מפקחת מהפעלת סמכויותיה, עמד לאחרונה כב' השופט זמיר
5 בבג"ץ 7721/96 איגוד שמאי ביטוח בישראל נ. המפקח על הביטוח, פ"ד נה(3) 725 :
6
- 7 במקרה בו הימנעות של רשות מינהלית מהפעלת סמכותה מגיעה
8 כדי מחדל שלא כדין, כפי שהעותרים טוענים כלפי המפקחת
9 במקרה הנדון, בית המשפט יכול לצוות על הרשות להפעיל את
10 סמכותה באחת משלוש דרכים עיקריות: הראשונה - דרך של
11 התערבות צרה בסמכות הרשות; השנייה - דרך של התערבות
12 רחבה; השלישית - דרך ביניים. בדרך הראשונה בית המשפט
13 מצווה על הרשות להפעיל את סמכותה כפי שייראה לה נכון
14 בנסיבות המקרה, בלי שבית המשפט מכתیب לרשות כיצד תפעיל
15 את הסמכות ומה תחליט לגוף העניין. בדרך זאת ההתערבות של
16 בית המשפט צרה, כיוון שהוא רק מצווה על הרשות לנוע, אך הוא
17 אינו מתווה לה את המסלול, אלא משאיר את בחירת המסלול
18 לשיקול הדעת של הרשות. בדרך השנייה בית המשפט מרחיק לכת
19 ומצווה על הרשות, לא רק להפעיל את הסמכות, אלא גם כיצד
20 להפעיל אותה ומה תחליט לגוף העניין. בדרך זאת ההתערבות של
21 בית המשפט רחבה, כיוון שהוא גם מכתیب לרשות, באופן מלא או
22 חלקי, את המסלול בו תפעיל את הסמכות. בדרך השלישית, היא
23 דרך הביניים, בית המשפט מצווה על הרשות להפעיל את סמכותה,
24 ואף כי הוא נמנע מלהכתיב לרשות כיצד תפעיל את הסמכות ומה
25 תחליט לגוף העניין, הוא מנחה את הרשות בהפעלת סמכותה.
26 אפשר לומר כי בדרך זאת בית המשפט אינו מכתיב לרשות את
27 המסלול, אך הוא מצביע בפניה על הכיוון. לצורך זה, בית המשפט
28 יכול להבהיר לרשות מהי תכלית החוק שצריכה להדריך את
29 הרשות בהפעלת הסמכות, לציון כי הרשות חייבת להתחשב

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהצדק זה ירון ומתאים למקור

מוכר ראשי

תאריך

26

21/11/01

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדנשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר

י.עמית

בשיקול ענייני מסויים או להתעלם משיקול זר מסויים, וכיוצא

בכך.

51. מה דרך נכור לנו במקרה שלפנינו? האם הניחה עמותת הדייגים תשתית ראייתית מספיקה לצורך התערבות של בית משפט זה בפעילותה של הרשות, כגורם המפקח? האם ראוי כי בית משפט זה יורה לרשות הקישון להפעיל את סמכותה באופן מלא מדי יום ומדי סוף שבוע?

מהתשתית העובדתית שבפנינו, לא ניתן לקבוע, בשלב זה, כי חיפה כימיקלים מנצלת, כעניין שבשיטה, את סופי השבוע, להזרמת שפכים ללא פיקוח של הרשות. לכך יש להוסיף, כי במוצא השפכים, יש ממילא דוגם אוטומטי, שאמור לפעול גם בסופי השבוע.

מנגד, לא ניתן להתעלם מערכי ההגבה הנמוכים להפליא, שנמדדו בסופי השבוע, כפי שפורט בסעיף 21 לעיל. מאחר ולטענת הרשות, היא מבצעת ממילא בדיקות בסופי שבוע, באופן אקראי, לא מצאנו ליתן צו גורף כנגדה, ואנו מסתפקים אפוא במתן צו המורה לה לבצע, בנוסף לבדיקות השוטפות שהיא מבצעת, בדיקה קבועה מדי שני סופי שבוע בכל חודש.

סוף דבר

52. פתחנו וגסיים בסעד האופרטיבי המורה לחיפה כימיקלים להפסיק הזרמת שפכים לנחל הקישון, ככל שהזרמת השפכים עומדת בניגוד לערכים שנקבעו בהיתר ההזרמה 16/2001 או בהסכם הפשרה שקיבל תוקף של פסק דין בק.פ. 5970/94, לפי המחמיר ביניהם, וכי רמת החומציות של השפכים צריכה לעמוד על ערכים של 6.5-9, והכל כאמור ברישא להחלטה.

כן הורינו לרשות נחל הקישון לפקח על קיומו של צו זה, על ידי בדיקה מדי שני סופי שבוע בכל חודש, וזאת, בנוסף לבדיקות השוטפות הרגילות המבוצעות על ידה.

לטעמנו, ניתן היה לחסוך את ההליך זכאן, באשר הצו שניתן בזה, אך נותן תוקף להתחייבות שממילא חיפה כימיקלים נטלה על עצמה בהסכם הפשרה. חיפה כימיקלים

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שדעתק זה ירון ומתאים למקון

26
תאריך
טוֹכִיר ראש

בתי המשפט

תא 000278/01

בית המשפט המחוזי בחיפה

בפני הרכב כב' השופטים: מ. לינדשטראוס, נשיא [אב"ד]

י.דר.

י.עמית

- 1 צריכה ממילא לעמוד גם בתנאים שנקבעו בהיתר ההזרמה 16/2001 הנ"ל, באשר תחולתן
- 2 של אמות המידה העתידיות, החל מיום 1.1.2002 ואמות מידה אלו מגבילות את חיפה
- 3 כימיקלים בנושא החומציות, לערכי הגבה של 6.5-9.
- 4
- 5 לאור התוצאה אליה הגענו, המשיבה מס' 1, חיפה כימיקלים, תשא בהוצאות המבקשת בסך
- 6 של 50,000 ש"ח בצירוף מ.ע.מ.
- 7
- 8
- 9

ניתן בנוכחות הצדדים היום ו' כסלו, תשס"ב 21.11.2001

י.עמית, שופט

י.דר, שופט

מ.לינדשטראוס, נשיא
[אב"ד]

בית השפט המחוזי בחיפה

אני מאשר

שהעתק זה ירון ומתאים לפעול

מוכר ראשי

תאריך

ר.ס. / a.2. h00027801